

talog zaključí. Krasijo ga še fotografije Nezakcija, Dvigrada in Puljske arene.

Ob koncu prikaza pa moramo kot strokovni obiskovalci podati še mnenje kritičnega očesa. Gotovo smo lahko veseli bogastva razstavljenih arheoloških predmetov, ki si jih lahko ogledamo v živo, vendar razstava kot celota ni sporočilna in razpada na dva dela.

Prvi je strogo arheološki od prazgodovine preko antike, zgodnjega in poznega srednjega veka vse do skoraj modernih dob, drugi pa je strogo umetnostno zgodovinski ali umetnostni z razstavljenimi deli modernih istrskih ustvarjalcev.

Sprehod med vitrinami in panoji nam ne razjasni skrivnostnega naslova: *Istria magica*, saj tako v izboru kakor v postavitvi predmetov, ne najdemo nič magičnega, to je skrivnostnega ali celo čarovniškega. Prav tako ne vidimo rdeče niti, ki bi nas vodila, saj se predmeti kronološko pričnejo šele z neolitikom (če izpustimo fotografijo Šandalje, najdišča z najstarejšimi kulturnimi ostanki v Istri) in prehoda med najmlajšim, arheološko določenim, predmetom in najstarejšim umetnostno-zgodovinskim eksponatom tudi ni. Je morda namen te razstave dajati intelektualno noto s predstavitvijo istrske 3000 letne kulture pomembnejšim, bolj protokolarnim, dogodkom Republike Hrvaške v tujini?

Neverjetna je podobnost imena razstave in njenega koncepta z leta 1995 izdano knjigo A. Mohorovičiča s pomenljivim naslovom *L'Istria: terra magica*. Isti vir je verjetno tudi služil pri oblikovanju naslovnice kataloga s fotografijo mozaika iz Poreške bazilike, ki nima veliko skupnega s celotno tematiko razstave.

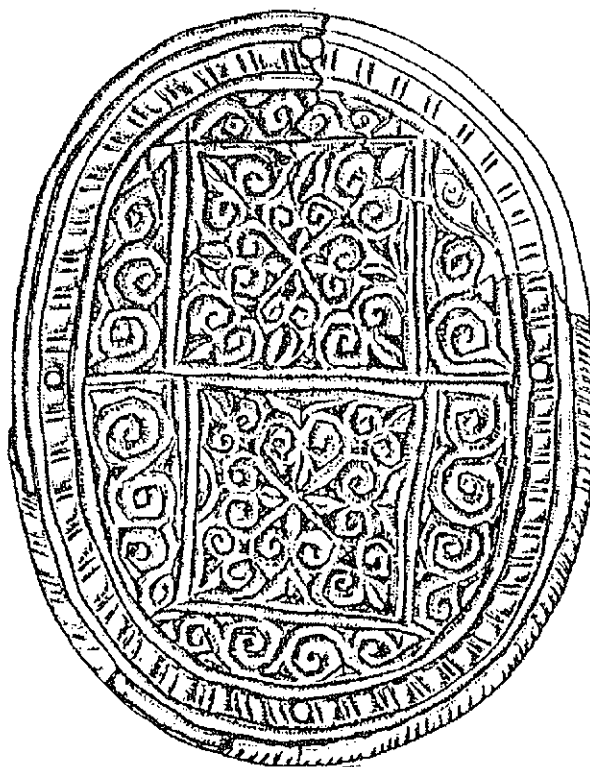
Vsekakor si je razstavo vredno ogledati, saj je Istra že kar pregovorno magična in sama po sebi, pa če to poudarjamo ali ne, vedno zanimiva ter skozi predstavljene predmete gotovo skrivnostna.

Matej Župancič

Mednarodno študijsko srečanje: MILES ROMANUS, DAL PO AL DANUBIO: Convegno internazionale di Studi, 17 - 19 marzo 2000, Pordenone-Concordia Sagittaria.

Tik pred začetkom pomladi je neutrudni Maurizio Buora (Viden) organiziral v Pordenonu srečanje arheologov in zgodovinarjev o široki, tokrat predvsem arheološki, problematiki rimske vojske in rimskega vojaka v pozni antiki. Na srečanju sta prevladala nemški in italijanski jezik, slišati pa je bilo tudi italijanskemu močno podobno vulgarno latinščino.

O tem, ali so reforme na začetku 4. stoletja prinesle v strategijo in taktiko revolucionarne spremembe ali pa je koncept rimske vojske doživel le evolucijo, je v uvodnem predavanju razpravljal Yann le Bohec iz

Predloka: Fragment okrasnega pasnega okova s figurama; vidna je tudi ornamentika klinastega vreza; iz začetka 5. stol. n. štetja (povečano: 3 :1).

Lyona. Zdi se, da so spremembe nastopale že v 3. stoletju pred Dioklecijanovimi reformami in da je šlo bolj za evolucijo.

Silvia Lusuardi Siena je skupaj s sodelavkami (C. Perassi, G. Facchinetti, B. Bianchi) iz Milana predstavila poznoantične čelade, posebej čelade tipa Baldenheim in njim sorodne. Zahtevno in dolgo predavanje so dopolnjevale kolegice s tekstualno analizo literarnih opisov čelad iz antike, pa še s primerjavo likovnih upodobitev čelad raznih tipov, predvsem na kovancih. Zaradi obsežnosti teme se je izgubljala osnovna nit, napovedana v programu, in bi predavatelji morali prikaz zanimive teme bolj sintetizirati.

Marco Sannazzaro (Milano) je podal nazoren pregled poznorimskih grobišč v Milanu, posebej pa je obravnaval grobove, ki jih je z določeno rezervo, glede na lego v grobišču in pridatke, pripisoval vojaškemu stanu. Ob nekaterih sicer redkih izjemnih najdbah se je sprožila diskusija o premikih enot in o načinu distribucije takšnih redkih predmetov. Opisu milanskih grobov te dobe sta se pridružila še Filippo Airoldi in Antonella Palumbo. Značilno je, da se v Milanu ne pojavljajo garniture s klinastim vrezom (*Kerbschnitt*), sicer tako značilne za poznorimsko vojaško opremo ob koncu 4. in na začetku 5. stoletja.

Margherita Bolla (Verona) je prikazala najdbe širšega

veronskega območja, ki spremljajo domnevno vojaško dogajanje in prisotnost oborožencev. Poleg velikih zakopov novčnega značaja je ob pomembnih komunikacijah proti vzhodu od Verone in v goratem zaledju zabeležila prisotnost vojaške opreme v pozni antiki. Te ugotovitve, posebej če jih gledamo skupaj z ugotovitvami, do katerih je prišel E. Cavada (Trento) pri obdelavi najdb iz Gornjega Poadizja, kažejo na izpovednost tudi navidez drobnih najdb, kadar so interpretirane v povezavi s poznavanjem terena in historičnih dogajanj. Prikaz in rezultati obeh se močno

ujemajo z našim stališčem glede položaja zahodno od Clauster in vzhodno od Akvileje.

Luca Villa je prikazal večje število najdb tega obdobja, predvsem iz depojev muzejev, in s tem opozoril na pomen dokumentacije in interpretacije tudi starih, že napol pozabljenih najdb.

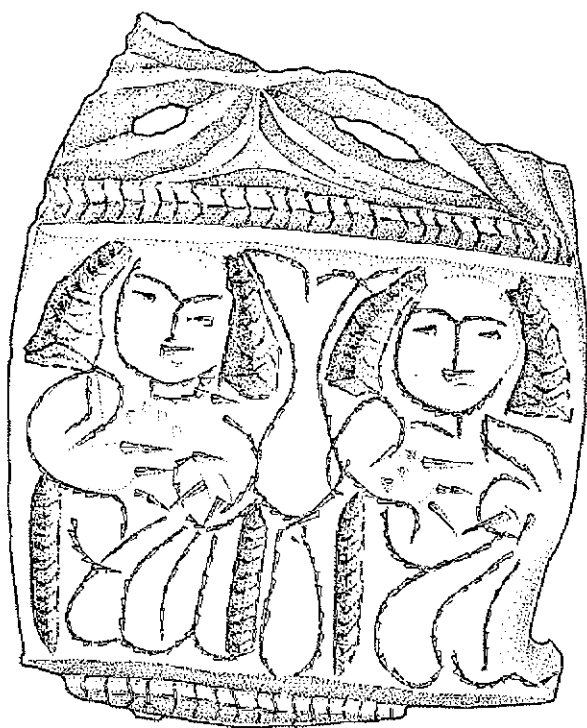
Hansjörg Ubl (Dunaj) je na osnovi mnogih najdb, pa tudi likovnih upodobitev na nagrobnikih, prepričljivo nakazal spremembo vojaške opreme v pozni antiki obrežnega Norika in Prve Panonije v začetku 3. stoletja. Od najoddaljenejših provinc do glavnega mesta je postala oprema dokaj enotna in je doživljala počasne spremembe do konca prisotnosti vojaštva v obdonavskih provincah. Zdi se, da se njegova sklepanja dokaj ujemajo s prej nakazanimi ugotovitvami Y. le Boheca. Večji del prikazanega materiala je izviral iz legijskega tabora *Lauriacum* (Lörch). V primerjavi s predavanjem gospe Lusuradi Siene je bil dosti bolj konkreten in tudi dokumentarno podprt.

Irena Sivec (Ljubljana) je podala opis vojaških dogajanj na področju Slovenije v pozni antiki in pokazala veliko število tehnično zelo dobro izrisanega orožja in opreme, najdene na raznih najdiščih naše države. Prikazani material zasluži še dodatno obdelavo in interpretacijo.

Sam sem predstavil fragment tridelne pasne sponke iz Predloke pod Črnim Kalom. Figuralno okrašena ploščica ima kot odlično in osamljeno analogijo le v treh primerkih iz poznorimskega kastela *Gelduba* (Gellep pri Krefeldu, Nemčija) na renskem limesu. Vse štiri kose sem pripisal isti delavnici, če ne celo isti roki. To dokaj edinstveno distribucijo sem interpretiral z zgodovinsko izpričanim premikom elitnih čet z renskega limesa v severno Italijo in s tem tako predložil fragment kot tudi poreske tri kose absolutno datiral okoli leta 401/402. Premik Zahodnih Gotov pod kraljem Alarikom čez naše ozemlje in bitka leta 401 pri Timavi sta dobila v Predloki posredno potrdilo.

Andrea Staffa (Rim) je s podrobno analizo arheoloških sledov (popravila cest, distribucija rimskih vil, miljniki, ...) interpretiral položaj v Abruzzih, ki sicer niso bili nikakršno mejno področje, a omenjeni sledovi v pozni antiki odražajo negotovo stanje. Še posebej je obravnaval najdbo dveh čelad tipa Balenheim v položajih, ki ju je interpretiral kot stisko oziroma beg. Seveda so to že skrajne meje - vsaj po mnenju nekaterih diskutantov - naše interpretativne sposobnosti. A konec koncev je takšna predstavitev stimulatívna in spodbuja fantazijo ter intuitivnost, ki ju sicer močno pogrešamo na takšnih sestankih. Zanimiv je bil prikaz prav posebne slikane keramike (in peči zanjo) iz rimske vile v Crecchii (Abruzzi), ki je vzbudil odmev slovenske udeleženke V. Vidrih, ki takšno keramiko z Brionov, nam sicer še nepoznano, pripravlja za objavo.

Doina Benea (Timișoara) je govorila o Maksiminu Tračanu in XIII. legiji Gemini na osnovi historičnih in

Koper: Okrasni pasni okov (po R. Cunji), ornamentiran s tehniko klinastega vreza; okov je orientiran glede na par ornamentalnih pravokotnikov; okoli l. 400 (merilo: 1 :1).

epigrafskih virov. Pohod cesarja Maksimina Tračana proti Italiji leta 238 vsebinsko povezuje skrajno Podonavje in severno Italijo (in je potekal preko današnjega slovenskega ozemlja). Žal je odpadlo drugo romunsko predavanje.

Zadnji dan je predaval M. Buora o vojaki in militarijah srednje in pozne rimske dobe v nam sosednji deželi Furlaniji-Juljski krajini. Ob tem je lahko načel tudi že diskusijo o najbolj pogostih vprašanih tega simpozija (premiki čet, načini obrambe, globinska obramba) in o bodočem skupnem delu in obveščanju. Vzpodbudil nas je tudi k večkratnemu neformalnemu srečevanju. Kot zadnja je Pierangela Croce da Villa (Concordia) predstavila dva nova vojaška napisa iz Concordije, nato pa vodila po poznorimskem grobišču z množico sarkofagov in po cerkvenem kompleksu Concordije Sagittarije.

Organizatorjem smo radi priznali, da smo se zaradi res skrbnih priprav in izredne gostoljubnosti počutili v Pordenonu kot doma. Zaradi staroslovanskega grobišča, ki ga je pred leti objavila naša avstrijska kolegica, smo se Slovenci tako rekoč počutili kot "soustanovitelji" tega lepega mesta. Opazili smo tudi, da ni bilo prvič, da je tak simpozij organiziran z dveh strani administrativne meje med deželama Veneto in Furlanija-Juljska krajina.

Stare vezi in tudi cerkvene meje ne ustrezajo današnji razdelitvi in zdi se, da podobne iniciative skušajo nadgraditi trenutne politične delitve in prebivalstvu olajšati stik...

Daniela Juričič Čargo: GOSPODARSKI RAZVOJ LUPOGLAVSKEGA GOSPOSTVA V 16. STOLETJU V LUČI URBARJEV IN URBARIALNIH ZAPISOV 1523-1573 (Z OBJAVO URBARJEV IZ LET 1523 IN 1573). Ljubljana, Arhiv Republike Slovenije, 1999.

Knjigo Daniele Juričič Čargo je predstavil dr. Ignacij Voje. O avtorici, rojeni Pazinčanki, je dejal, da je v času študija zgodovine na ljubljanski univerzi pokazala veliko zanimanja za zgodovinski razvoj Istre. Za študijski referat je pripravila "Gospodarski pomen Dvigrada", mesta na zahodni istrski obali. Za diplomsko delo je izbrala temo "Gospodarske razmere v pičanskem kraju od konca 15. do sredine 18. stoletja". V razpravi se je naslonila predvsem na urbar Pazinske grofije, Pičanske škofije in terezijanski kataster. Že v diplomskem delu je opozorila na specifičnosti agrarnega gospodarstva v Istri. Tudi pri vpisu na podiplomski študij je izbrala na Istro vezano temo. Leta 1998 je uspešno zagovarjala magistrsko delo "Odnos Kranjske dežele do Istre in Beneške republike (16. stoletje) - v luči kranjskih virov".

Knjiga Gospodarski razvoj lupoglavskega gospostva v 16. stoletju ima dva dela. V prvem je obdelano gospodarstvo lupoglavskega gospostva v luči urbarja, v drugem pa je objavljeno besedilo urbarja iz let 1523 in 1573.

Prof. dr. Ignacij Voje izpostavlja tri enote prvega dela. V uvodu k prvemu delu knjige nas Daniela Juričič Čargo seznani s stanjem in raziskovanjem habsburške Istre, za katero pravi, da je manj obdelana kot beneški del. Vzrok za to vidi v slabše ohranjenih primarnih virih in njihovi dosegljivosti v arhivskih ustanovah.

V prvem poglavju prve enote je prikazan zgodovinski in teritorialni razvoj kontinentalnega avstrijskega dela Istre, kateri je leta 1374 pripadel Habsburžanom in bil v prvi polovici 15. stoletja priključen Kranjski, ki je bila že tristo let v njihovem sestavu.

Ko so Habsburžani po smrti goriškega grofa Alberta leta 1374 podedovali Istro, so priznali samostojnost Pazinske grofije. Po besedah prof. Vojeta avtorica poudarja, da je bila Istra za Kranjske pokrajine zanimiva ne samo zaradi pobiranja dajatev, ampak tudi zaradi pritiska ter nevarnosti pred turškimi in beneškimi napadi, pa jim je zato tudi nudila pomoč. Med kranjskimi viri, ki vsebujejo podatke o dogajanjih v Istri v 16. stoletju, je največ gradiva ohranjenega v zvezi z deželnim gospostvom Lupoglav, čemur avtorica namenja posebno pozornost.